

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 8. KOLOVOZ 1929. GOD. XXV.

JOSIP POLJAK:

ZAGREB.

NOVE PEĆINE U PODRUČJU VELIKE PAKLENICE

(Svršetak)

2. Pećina Veli Sklop

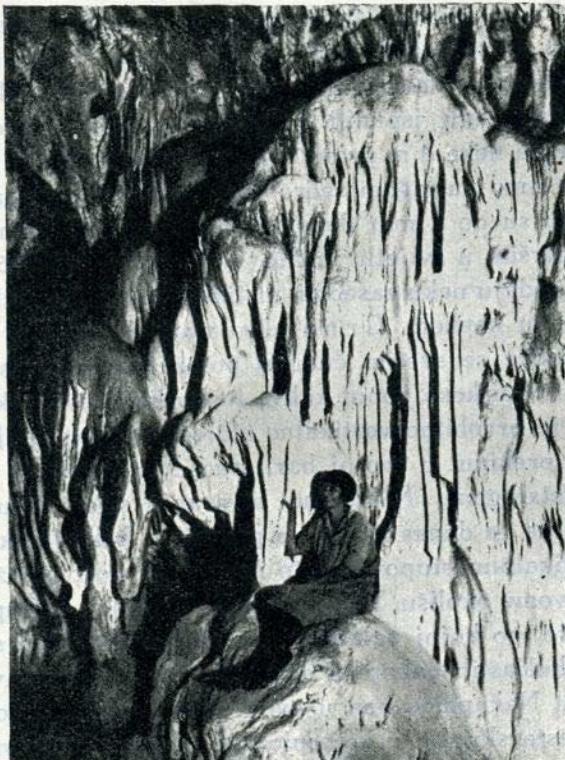
U lijevoj, odnosno istočnoj strani doline Vel. Paklenice nasuprot Manitoj peći u Rujasovoј Glavici nalazi se manja pećina zvana *Veli Sklop*. Pristup k ulazu pećine od Luke vrlo je težak i naporan, a polazimo od Luke stazicom prema Marasovića pećini, a od ove bez puta preko velikih točila žala vrlo strmom uzbrdicom sve do jedne klisure, preko koje se valja prebaciti do oštroke pukotine i ovom jakom strminom do malog zaravanka, gdje ugledamo na jugoistočnoj strani ogromni gotski svedeni ulaz u pećinu. Ulaz se nalazi u absolutnoj visini od 400 m, odnosno 120 m relativne visine od baze Luke, pa je okrenut prema sjeverozapadu, dok se sama pećina proteže u smjeru sjeverozapad-jugoistok. Cijela pećina sastoji od 40 m duge dvorane, široke 8—11 m, a visina joj varira od 9 m na ulazu do 2 m na kraju pećine. U sredini se nešto uzdiže, a prema oba kraja se spušta, pa je diljem cijele svoje protege ispunjena vrlo lijepim raznolikim sigama. Pod joj je ispunjen debelom naslagom sedre, na kojoj nalazimo brojne tvorevine sige u obliku stupova, stalagmita, a svojom veličinom ističe se osobito odmah u početku pećine vrlo slikovita skupina sige u obliku velika baldahina. Od sige po stranama pećine vrijedno je spomenuti nakupinu sige u obliku ogromne kacige sa sigastim resama na južnoj strani pri kraju pećine, pa skupinu sige u obliku ovećeg zamrznutog slapa na sjevernoj strani pećine i na jug.-ist. strani uzvišenog dijela. (Sl. 4.) Po stropu nalazimo također nešto manjih stalaktita i cjevčica, dok spiljskoj ilovini nema traga, pa je pod pećine posve čist i prevučen sedrom. Nakapnice ima tek nešto u ostražnjem dijelu, dok je ostali dio pećine posve suh. Temperatura je tek nešto niža u prednjem dijelu pećine od vanjske, dok u stražnjem iznosi 9° C. Kako je ulaz prostran: 8 m širok, a 9 m visok, to svjetlo zalazi obilno u pećinu tako, da se može kroz cijelu pećinu proći s malo opreza bez svjetiljke. Na

početku pećine odlomljena je sedra u podu, a ima i polomljenih stupova, pa možemo po tome zaključiti, da je pećina bila nekada dulja, dakle da je išla preko današnjeg obraslog zaravanka, a postankom spomenute široke pukotine bio je taj dio razlomljen, pa je tom prilikom nastao današnji otvor. To potkrepljuje i množina siga u pećini, jer da je današnji otvor bio od iskona, ne bi bilo došlo do obilnog izlučivanja siga, jer je poradi velikog otvora vлага u pećini premalena, a i isparivanje se zbiva prenaglo, što sve onemogućuje stvaranje siga. Prema tomu i ova je pećina imala početno znatno manji otvor, a tek zbog prije spomenutih učinaka stvorio se današnji veliki otvor. I ova se pećina nalazi izgrađena u debelo slojenom jurskom vapnencu, koji je ovdje dosta ustrmljen. Kod silaza od pećine potrebno je uže, jer je strmina jako velika, a žalo nam prijeći slobodan silaz.

3. Jama Vodarica

Treća u nizu ovih sigama bogatih pećina je *Jama Vodarica*. Ona se nalazi gotovo pod vrhom Glavice od Jame na njenoj sjevernoj bočini, a južno od stanova Grabove Doline na sredini prostora između Velike i Male Paklenice u aps. visini od 600 m. Iz Starigrada polazimo Vel. Paklenicom do na sjeverni kraj Luke i odavle uz istočnu dolinsku stranu Paklenice strmim nogostupom na sedlo između Rujasove Kose i Bukovnika, pa dalje u pravcu sjeveristočnom jasno vidljivom stazom do južnih kuća Grabovih Dolina. Odavle se nastavlja nogostup u južnom smjeru kroz nisku grabovu šumu do iznad duboke uvale, gdje prelazimo u pravcu jugoistočnom nogostupom uz južni rub uvale, a zatim strmim usponom sjevernom bočinom Glavice od Jame do samog ulaza u pećinu. Put od Starigrada kao izlazišne točke do ulaza u pećinu traje 4—4 i pol h. Ulaz, koji je okrenut prema sjeveru, velik je i svoden, pa se poput propasti ruši strmo u dubinu 25 m, širok je 4 m, a visok 6 m. Spustivši se ulazom dolazimo u prvu veliku prostoriju dugu 26 m, široku 32 m, a 15 m visoku, pod joj je u početku ravan sa nešto spiljske ilovine, a dalje je ispunjena velikim kamenitim balvanima sa stropom i sa nekoliko većih i manjih stalagmita, dok joj je jugoistočna konačna strana zatvorena nizom ogromnih stupova i nakupina siga, koje na mjestima sežu do stropa. Od nje se odvaja na zapad slijedeća velika prostorija, koja se spušta od baze prve prostorije do njene najniže točke na kraju prostorije za 25 m relativne dubine. Dugačka je 56 m, široka u sredini 32 m, a visoka od 8—20 m. Pod ove prostorije u cijeloj protegi ispunjen je sitnim dolomitnim pločicama, koje potječu sa stropa, jer je taj dio pećine sa stropom u međusloju jurskog dolomita, koji se djelovanjem voda nakapnica odlama u tanke i male

pločice. Mjestimice su te pločice prevučene debljom naslagom sedre, na kojoj nalazimo lijepih stalagmita, koji su po nekoliko metara visoki. Inače ova prostorija ne obiluje tvorevinama siga, pa istom na njenom svršetku nalazimo nešto više siga. U tom skrajnjem zapadnom dijelu prostorije nalazimo omanju prostoriju ispunjenu čistom i pitkom vodom nakapnicom, pa narod to mjesto označuje kao Bijelo Jezero. Oznaka »bijelo« potječe od tuda, što je podloga vode bijela

Slika 4. PEĆINA VELI SKLOP: SKUPINA SIGA U OBLIKU KACIGE.

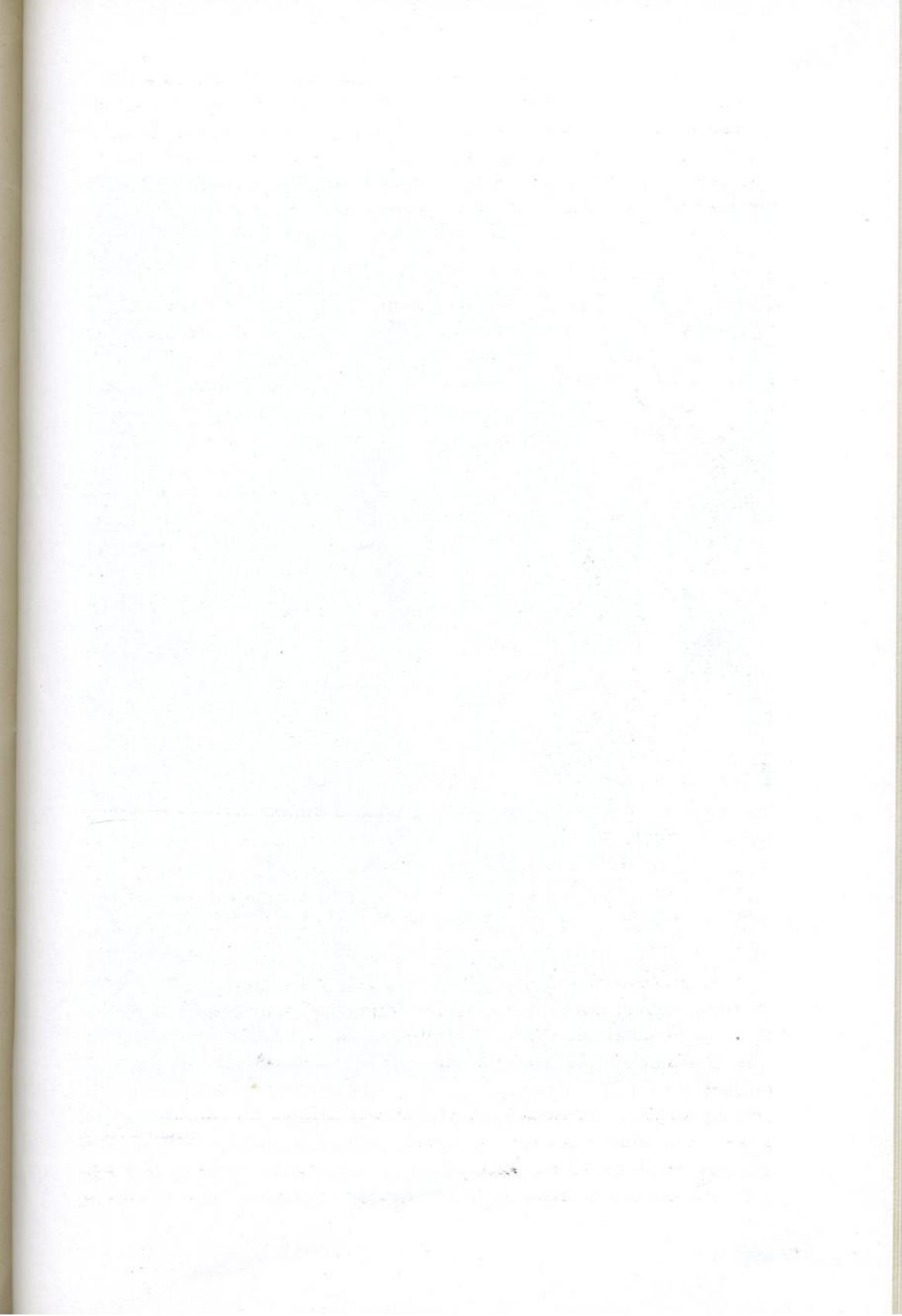
Foto: J. Poljak

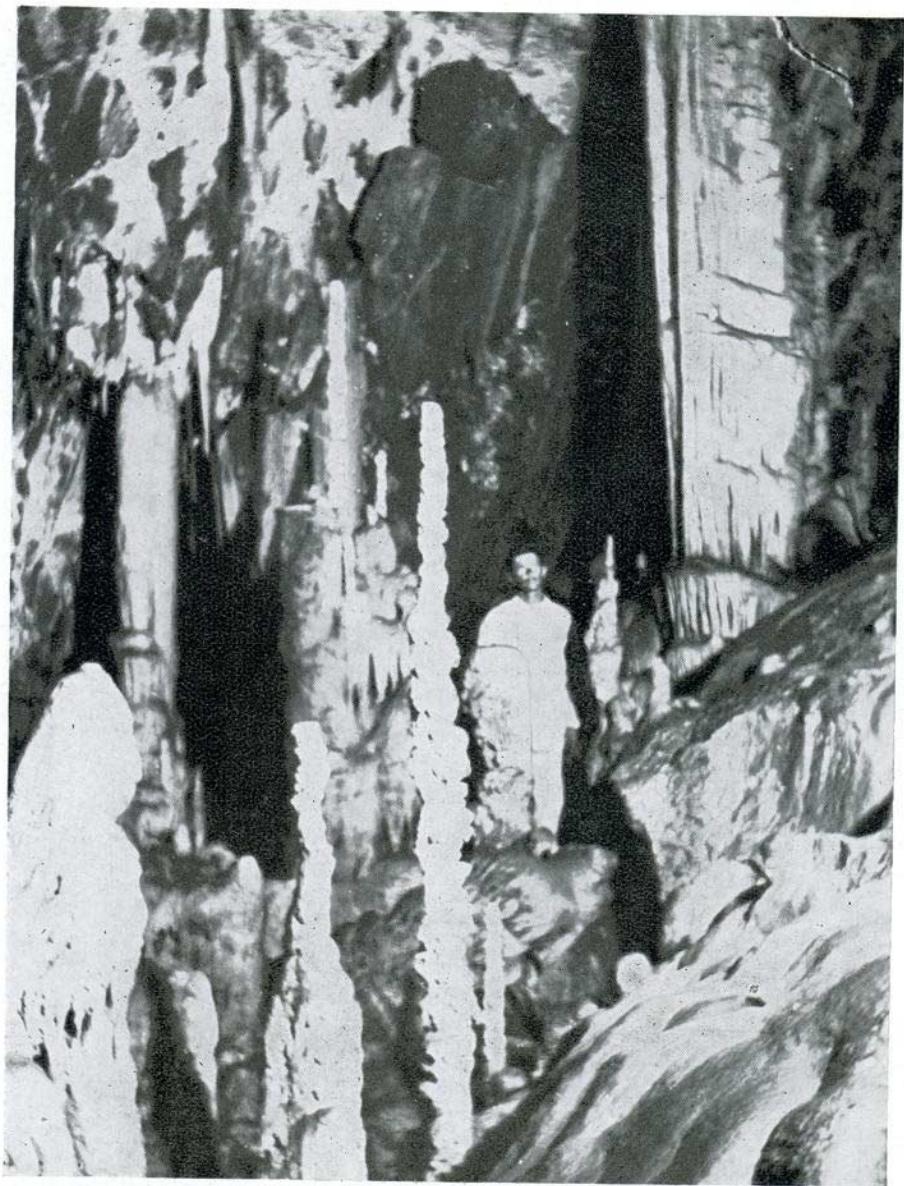
sedra, a okolišne strane jezera su prevučene bijelim sigama. Dvoranica sa jezercem zatvorena je sa zapadne i sjeverne strane posvema, dok je s južne strane posvema otvorena. S istočne nalaze se vrata urešena s obje strane lijepim stupovima siga, a ostali je dio zatvoren nakupinom siga. Jezerce je dugo 4.50 m, 2 m široko, a voda je dubljine 25 cm. Temperatura vode je 5° C., pa je to jedna od najhladnijih nakapnica, što sam dosele našao u pećinama našega krša. Kojih 100 m iznad Bijelog Jezera nalazi se uz sjevernu stranu prostorije drugo veće jezero vode nakapnice, koje narod zove Crno Jezero. Ono je

dugo 6 m, široko 3.50 m, a voda je duboka 30—40 cm, pa je i tu voda temp. 5° C. Oznaku »crno« dobilo je po tome, što je podloga vode tamna, a okolišne stijene bazena prevučene su nekom tamnom mineralnom prevlakom, što sve čini, da jezero dobiva tamnu boju, premda je voda kristalno čista i pitka. U ovoj prostoriji ima i inače dosta vode nakapnice, koja obilno kaplje sa stropa pećine.

Iz prve prostorije polazimo između brojnih visokih i debelih stupova i skupina siga u slijedeću dvoranu, dugu 27 m, široku 22 m, a visoku 15 m. Ta je dvorana tako ispunjena brojnim orijaškim stupovima, koji sežu do stropa dvorane, a koji imadu u promjeru 3 i više metara, te ogromnim nakupinama sige najbizarnijih oblika, koji su gotovo cijelu dvoranu ispunili tako, da je samo u sredini zaostao maleni prostor od neka 4 m promjera, na kome nema sige, nego mu je pod prevučen samo naslagom sedre. Svi stupovi i sige kao i sedra u podu prevučeni su do 2 mm debelom crnom mineralnom prevlakom, na čijoj se površini u svijetlu cakle sitni crni kristalići, koji onoj grandioznosti podaju neku zasebnu mistiku i čar. S tih razloga označili smo ovu dvoranu imenom Crna dvorana. Između brojnih sige ove dvorane ističe se svojim čudnim položajem jedan stup, koji je danas nagnut i strši koso poput kakve topovske cijevi teške baterije u elevaciji. Taj je prvobitno vertikalno stoeći stup bio valjda prilikom kojeg potresa prekinut u svojoj bazi, pa se je nagnuo i podbočio na susjedni niži stalagmit. Naknadno stvaranje sige prevuklo ga je i učvrstilo tako, da ga danas nije moći pomaći, a kako je okružen većim i manjim vertikalnim stupovima, to se njegov kosi položaj napadno ističe prema svome okolišu. Pod prostorije ispunjen je kupolastim nakupinama sedre, po kojoj nalazimo svu silu stalagmita i stupova, bubrežastih i bobuljastih nakupina sige, što u velike uvećava bizarnost sigastih oblika. Nakapnice ima u ovom dijelu pećine vrlo mnogo, pa se na više mjesta skuplja u kamenicama, koje su često vrlo slikovite i raznolična oblika. Strop je i u ovoj prostoriji bezbrojnih ukrasa sige, pa samo na nekoliko mjesta ima omanjih stalaktita i nešto tankih staklenastih cjevčica.

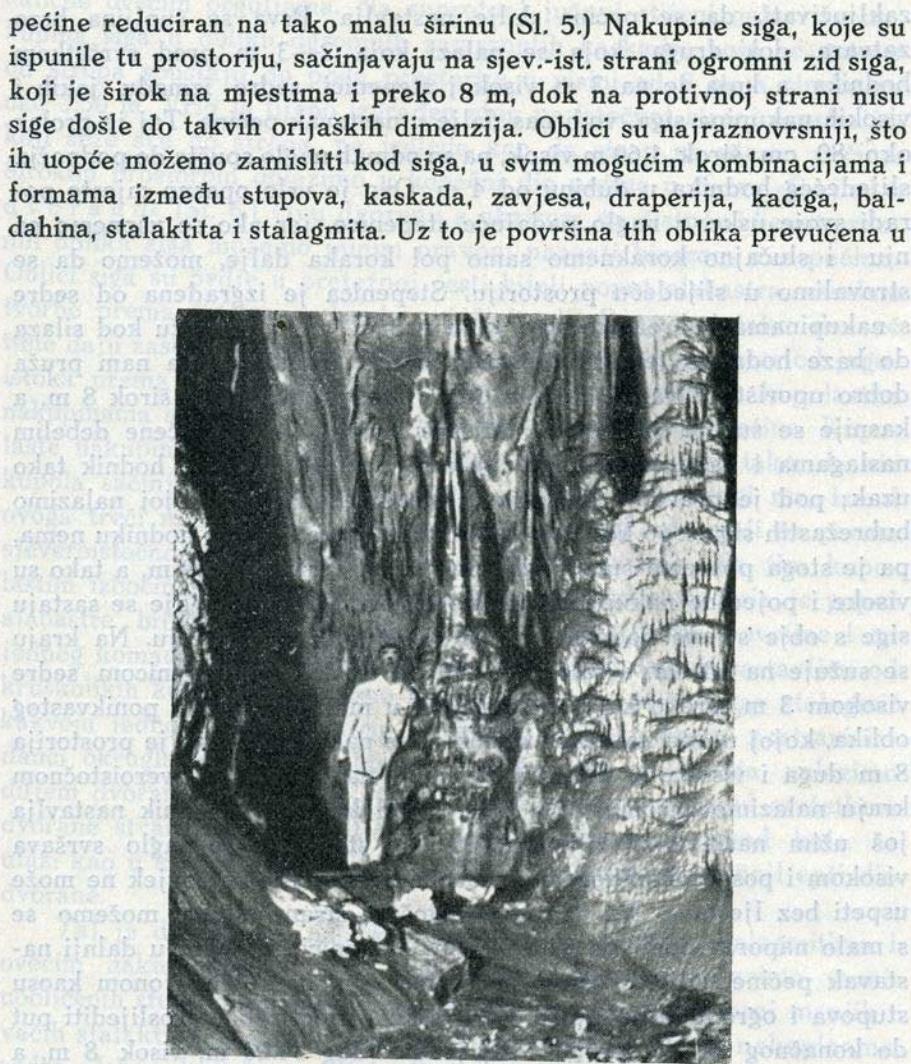
Na jugoistočnoj strani prostorije nastavlja se pećina dalje 3—4 m visokom stepenicom, koja se može prijeći na dva mesta. Jedno je mjesto u sredini te jugoistočne stijene, pa se može proći između velikih stupova sige, dok je drugo mjesto južno od prvoga, pa se tu moramo uspeti po sigama kroz uski prostor u slijedeću prostoriju. Ova prostorija, i ako se ima smatrati direktnim nastavkom predašnje, podaje nam sliku uska spiljskog hodnika, koji je dug 34 m, širok 2.50 do 6 m, visok 8—12 m, a nastao je tako, što su ovdje tvorevine sige u svome razvoju postigle upravo neviđenih dimenzija, čime je prostor

Slika 6. PEĆINA JAMA VODARICA: BIJELA DVORANA.

Foto: J. Poljak

Slika 5. PEĆINA JAMA VODARICA: DIO DVORANE NA JUGOISTOČNOJ STRANI.

Foto: J. Poljak

donjim partijama bubrežastim nakupinama sige, što još više uvećava čarobnost i onako osebujnih oblika. I ovdje su sve ove tvorevine sige prevučene crnom prevlakom, a same sige su rđasto žute boje. Za razliku od dosele opisanih dvorana strop je ovoga dijela pećine prevučen sigama, a pod sedrom, po kojoj nalazimo sitne stalagmite i bubrežaste nakupine sige. Nakapnice u ovom dijelu ima vrlo malo, pa je u glavnom cijela prostorija suha. S ovim hodnikom izgleda na prvi mah kao da se pećina svršava, jer je unaokolo sve zatvoreno sigama, pa se tek na dva mesta vide uske praznine, po kojima bi se moglo

zaključivati, da se pećina dalje nastavlja. Prva se šupljina brzo zatvara, dok druga, koja se nalazi koja 2—3 m pred svršetkom hodnika, a koja je na 3 m visokoj stepenici sedre između jakih i visokih nakupina siga, vodi nas dalje u nastavak pećine. Taj je prolaz oko 80 cm širok, 1.60 m visok, pa se odmah naglo spušta do podnožja slijedećeg hodnika u dubinu od 4 m. Ovo je vrlo opasno mjesto radi svoje uske, a naglo padajuće stepenice, jer ako se uspnemo na nju i slučajno koraknemo samo pol koraka dalje, možemo da se strovalimo u slijedeću prostoriju. Stepenica je izgrađena od sedre s nakupinama bubrežaste sige, koje nam u velike pomažu kod silaza do baze hodnika, jer čine površinu sedre hrapavu, koja nam pruža dobro uporište. Ovaj je hodnik dug 21 m, u početku je širok 8 m, a kasnije se sužuje na 1.20 m. Stijene su mu sve prevučene debelim naslagama i nakupinama sige, koje su razlogom, da je hodnik tako uzak; pod je prevučen debelom naslagom sedre, po kojoj nalazimo bubrežastih siga i po koji stalagmit. Nakapnice u ovom hodniku nema, pa je stoga posvema suh. Visina mu varira između 4 i 9 m, a tako su visoke i pojedine nakupine sige, koje sežu do stropa, gdje se sastaju sige s obje strane hodnika, pa ga mjestimice presvođuju. Na kraju se sužuje na 60 cm, a visok je 2.40 m. Uzdiže se stepenicom sedre visokom 3 m, preko koje se spuštamo u malu prostoriju ponikvastog oblika, kojoj u dnu nalazimo obilno vode nakapnice. Ova je prostorija 8 m duga i visoka, a široka 1.60 m, a na njenom sjeveroistočnom kraju nalazimo ogromni stup sige, ispod kojega se hodnik nastavlja još užim nastavkom vjugajući se oko stupa, pa se naglo svršava visokom i posve okomitom stepenicom, preko koje se čovjek ne može uspeti bez ljestava. No uz sjeveroistočnu stranu stupa možemo se s malo napora uspeti po 5 m visokoj stepenici od sedre u daljni nastavak pećine, gdje je takvo bogatstvo sige, da se je u onom kaosu stupova i ogromnih nakupina vrlo teško orijentirati i prosljediti put do konačnog dijela pećina. Taj je dio dug 34.20 m, visok 8 m, a širina mu je vrlo raznolična, jer je omeđena stupovima i nakupinama sige, pa je na mjestima jedva toliko prostora, da se možemo bez većih zapreka provući između one kolonade. Stupovi i nakupine sežu do stropa, pa su na mjestima spojene sa sličnim oblicima na protivnoj strani tvoreći tako slikovite prolaze. Sve su sige u ovom dijelu smeđe boje, a u manjoj česti bijele, pod je prevučen kupolastim naslagama sedre sa obiljem bubrežastih nakupina. Obilazeći tako između tih stupova dolazimo u dvoranu, koja stoji svojom protegom okomito na smjer hodnika, a ide pravcem od istoka prema zapadu u dužinu od 16 m. Široka je između 4—8 m, a tako je i visoka. Odlikuje se osobito lijepim skupinama sige, od kojih su osobito lijepe i slikovite sige na sjevernoj stijeni, koja graniči sa zadnjom prostorijom, a koje su

nalične ovećim orguljama. Na suprotnoj južnoj stijeni nalazi se nakupina siga u obliku ogromnih zamrznutih kaskada, koje se gotovo od stropa spuštaju do poda prostorije u visini od 8 m, a široke su oko 3.50 m. Vrlo je lijepo izgrađen stup na istočnoj strani prostorije, koji seže sve do stropa, pa izgleda kao da strop na njemu počiva. Širokim prostorom dolazimo u konačni dio pećine u t. zv. »Bijelu dvoranu« (Sl. 6.) Ovu dvoranu s obzirom na čistoću i ljepotu raznih oblika siga možemo punim pravom nazvati biserom ove pećine. Oblici siga su ovdje u pretežnoj česti bijeli poput alabastra, zasebne tvorbe prema sigama u dosele opisanom dijelu pećine tako, da već time daju zasebni karakter toj dvorani. Dvorana ide pravcem od jugoistoka prema sjeverozapadu, pa se uzdiže postepeno u kupolastim nakupinama sedre 15 m od jugoistočne baze do kraja pećine. Kupolaste nakupine sedre uzdižu se u terasama prema gore tako, da niz kupola sačinjava jednu terasu, iznad koje se diže drugi niz, iznad ovoga treći niz; a iznad ovoga dolazi konačni niz, koji se prema sjeveroistočnoj strani uzdiže sve do stropa pećine. Na tim kupolastim izbočinama nalaze se brojni stalagmiti od sige, koja je poput alabastra bijela. Oni nisu, kako je to obično, glatke površine i od jednog komada, nego izgleda kao da je cijeli stalagmit sastavljen od kruškolikih komada siga razne veličine, pa tako sliči takav stalagmit kakvom jednostrukom kaktusu, na kojem izbijaju brojni postrani izdanci okruglastog oblika. Između tih brojnih stalagmita nalazimo diljem dvorane vrlo lijepih stupova, koji neposredno pred svršetkom dvorane stvaraju cijelom širinom njenom kolonadu, ispod koje se ulazi kao u kakvoj crkvi iz lađe u svetište — u konačni najljepši dio dvorane.

Taj je dio upravo načičkan kao snijeg bijelim stalagmitima i ovećim nakupinama siga, a oko cijele dvorane nalazimo razno uobičenih stupova smeđaste boje. Sa stropa visi znatan broj manjih i većih stalaktika, a gotovo cijeli pod ispunjen kupolastim nakupinama sedre, dok u konačnom dijelu ima nešto kamenitih blokova odlomljenih sa stropa dvorane. Nakapnice u ovoj dvorani ima razmijerno vrlo malo, pa samo na nekim mjestima vidimo na stalagmitima, kako se siga i danas stvara, a stalagmit raste prema gore. Kupolasti sedreni pokrov u ovoj dvorani posve je čist i gladak, bez onih bubrežastih nakupina sedre, pa na svojoj površini ima bezbroj sitnih kristala kalcita, koji se u svjetlu naših svjetiljaka cakle poput injia na drveću za lijepog zimskog dana. Dvorana ova duga je 41 m, široka 10 m, a visina joj varira od 2—9 m. Temperatura zraka u pećini Jami Vodarici u raznim dijelovima je različna. U prvim dvoranama, dakle u prve dvije dvorane do ulaza i u trećoj dvorani ili Crnoj dvorani, temperatura je vanredno niska i pokazuje 6° C, dok dalje prema kraju

pećine postepeno raste tako, da je konačno u Bijeloj dvorani 14° C. Ova niska temperatura u prve tri prostorije uzrokovana je vrlo velikim otvorom, jer postoji jako strujanje i izmjena zraka u pećini s izvanjskim, što snizuje temperaturu prvi triju dvorana. Budući da su ostale prostorije odijeljene vrlo uskim prolazima, to strujanje u njima biva znatno laganje i odatle potječe u njima znatno viša temperatura.

Pećina Jama Vodarica nalazi se u debelo slojenom jurskom vapnencu, u kojem ima uložena deblja naslaga dolomita, koji također sudjeluje u izgradnji pećine, kako smo to spomenuli kod opisa dvorane sa jezerima, a dolazi također i u stropu spiljskih hodnika i Crne dvorane. Cijela pećina djelo je erozije i korozione snage voda na-kapnica. Ove su djelovale sistemima pukotina, uzduž kojih su se zbila znatna usjedanja, a ova su imala za posljedicu stvaranje šupljina, koje su kasnije bile ispunjene tvorevinama siga. Značajno je kod ove pećine, da se ona u svojoj protezi ne spušta, izuzev dvorane zapadno od prve prostorije, nego se postepeno uzdiže tako, da je u konačnom najvišem dijelu Bijele dvorane aps. visina ista kao i na ulazu u pećinu, t. j. 600 m, pa je relativna visina od te najviše točke do najniže točke kod vode Bijelog jezera 65 m.

Sve tri dosele opisane pećine prikazuju nam izvanredne prirodne krasote podzemnog svijeta našega krša, pa je prijeka potreba, da se sadanji njihov netaknuti stadij osigura protiv eventualnih vandalskih izljeva raznih zvanih i nezvanih posjetnika, kako bi te prirodne podzemne krasote u skladu sa površinskim vanrednim prirodnim krasotama okoliša Velike Paklenice davale jednovitu i harmoničnu sliku podzemnih i nadzemnih prirodnih krasota jednog od najljepših dijelova našega pustog, ali lijepog krša.

DR. A. ŠPILER:

MARUŠEVAC

IVANČICA

Čovjek, koji se dovinuo sposobnosti estetskog gledanja svijeta, mora, izišavši iz Varaždina u prostrana polja, stati, kad mu se pogled na jugu zaustavi na silueti visoke gore, koja u dugom valovitom lancu zaprema dobar dio obzorja. Oko, umorno od gledanja neuglednih gradskih kuća, dučanskih izloga i sajamskog komešanja, najednom prenosi u dušu putnika osjećaj oslobođenja. I za čas nestane svih misli i brigâ, a nastaje gledanje i zanosno uživanje u obliku same gore: u njenoj impozantnoj visini, koja se strmo diže iz široke ravnice, u geometrijski ugodnoj liniji njenoga hrpta, koji teče u dugačkoj valovitoj krivulji s oštrim i šiljatim vrhom na zapadu, dižući se majestetično u gromadu centralnog masiva, spuštajući se i dižući u čitavom toku i tako stvarajući

bezbroj vrhova, a završuje strmim, osamljenim vrhom na istoku.

— Ta je gora Ivančica. To je ona gora, koja blago zatvara Zagorje, te čini sjeverni dio okvira slike, koju putnik gleda sa Laza dolazeći iz Zagreba ili sa Veternice, kad putuje od sjeverne strane. Taj se okvir srastao sa slikom u jednu harmoničnu cjelinu. Zagorje je uraslo u goru, a gora je pružila daleko svoje južne obronke, te obuhvaća Zagorje od Novog Marofa, Budinšćine, Zlatara do Krapine. Sa južne strane gledana, Ivančica i Zagorje jedna su organska cjelina, valovi zagorskih brežuljaka i gorića blago se dižu do gore; tu se zaustavljaju kao valovi na obali mora. Ta povezanost sa Zagorjem daje južnoj Ivančici vanredno pitomi, upravo mirni karakter. Gledajući je iz Zlatara ili sa prozora zagorskog vlaka u Konjšćini i Budinšćini uvijek pogled na Ivančicu osvježuje i putnik iz Zagreba zaželi instinkтивno naći se tamo negdje nad starim Belcem, na širokim travnjacima Beliga, koji su se prostrani smjestili na kosinu, odakle je posve otvoren vidik na čitavo Zagorje, i čovjeku, kad se uspne na njih, otvara se horizont, kao da nad Zagorjem leti. Sa terase Beliga izgleda Zagorje kao ukusno složeno voće na starinskom okruglom pladnju. Belige su najljepši predjel južne Ivančice. Ne samo svojom visinom od 900 m i vanrednim otvorenim vidikom, već i time, što se blagi travnjaci Beligâ otvaraju u vrlo interesantne grebenske partie, gdje oštiri i strmi kameni grebeni slikovito iskaču od tamne pozadine, duboke stare šume. Kao i Belige i ti su grebeni otvorenih vidika. Na jednoj strani stoji osamljeni vrh starog Oštrc-grada, na drugoj strani kao kameni brod plovi nad šumom stari Belec-grad. Od Beliga do vrha Ivančice ima jedan sat hoda hladovitim puteljkom kroz mladu šumu do Črnih Mlaka, odavle opet starom šumom na vrh. Na Belige dolazi se iz Zlatara putem kraj staroga Belca. Stari Belec nalazi se u šumi nedaleko puta, te je relativno dobro uščuvana ruševina. Na Oštrc grad, koji se ponosno smjestio na strmom vrhu, dolazi se iz Zlatara kroz Lobor. I sa Oštrca — vrha u potpunom smislu riječi — vrlo je lijep i otvoren vidik na južnu stranu, a informativni vidik na samu Ivančicu. Iz Zlatara polazi se kroz Lobor dolinom pod ruševinu stari Lobor, koji je smješten na nepristupačnom vrhu usred Ivančice, odakle vidik obuhvaća najzapadniji dio same gore i nije dalek. Ruševina je slabo uščuvana. Od historijskih spomenika Ivančice valja još spomenuti Greben grad, ruševinu, koja se smjestila u najistočnijem dijelu južne Ivančice na potezu Novi Marof — Podrute i Milen-grad, koji je smješten duboko u šumi iznad Zajezde.

Polazne točke za uspone na Ivančicu sa južne strane jesu Zlatar i Budinšćina. Zlatar obuhvaća sam vrh sa partijama Oštrca,

Belca i Beliga, a Budinšćina vrh i istočne partie samoga masiva od poteza Budinšćina—Ivanec (put preko Prekrižja u Prigorec), gdje se na samoj prevali Prekrižje spaja sa putem prema Zlataru kroz Belec. Sa Prekrižja dosta je lak pristup na vrh Ivančice, te se odavle dolazi na vrh sa istočne strane.

Ono, što čini njenu pravu bit, to je Ivančica sa sjeverne strane. Odakle je gledamo, to je svejedno; pogledi i perspektive su duge, ali ljepota je uvijek ista. Ivančica je posljednji ogranač Alpa. Sila, koja je stvorila Alpe, u Ivančici je našla svoje smirenje. Ona je posljednji trak munje, koja se okamenila i stvorila gromade centralnih Alpa u pradavno doba postajanja. To se osjeća gledajući goru sa sjevera. Kao da se zapaža talas stvaranja i tok uzbibanih gorskog vala od zapada prema istoku.

Sa sjevera gleda se gora iz čiste ravnice. Uvijek se pogledom obuhvaća čitava linija njenoga toka, uvijek se osjeća njena visina nad nizinom, u kojoj stojimo. To je za mene prava Ivančica. Gledam je sa sviju strana i svakog dana. Najljepša je gledana sa brežuljaka, koji sa sjevera zatvaraju dolinu Bednje, jer se onda gora diže u nešto boljoj perspektivi zbog povoljne ne odviše velike udaljenosti upravo iz vodoravne ravnine bednjanske doline. Takođe je gledana iz Jerovca kraj Ivanca. Impozantna je iz Druškovca, Maruševca i Voće, jer je to pitomi brežuljkasti kraj, pa se osjeća veličina gore. To je kraj sa mnogo šuma, vinograda i rasijanih seoskih kuća na brežuljcima. Ti se brežuljci spuštaju u široke zelene doline, kojima teku potoci u smjeru prema Bednji. Doline su ograđene gustim crnogoričnim šumama, pa iz tih dolina slobodan je pogled do Ivančice; to su vanredno slikoviti pejsaži sa čitavim lancem Ivančice u pozadini.

Među najljepše partie na području Ivančice svakako spada bednjanska dolina kod Bele (cesta Podrute—Vidovec) i sutjeska Bednje prije zavoja prema Beli u Željeznici sa veličanstvenim pogledom na masiv Ivančice. Sam centralni dio Ivančice sastoji se iz masivne piramide. Jedna kosina spušta se u klanac potoka Željeznice; uz podnožje kosine teče vrlo dobar put Prigorec—Prekrižje—Belec. Kosina je strma. Strmina počinje sa pećinom Legišćinom, koja je posve slobodan, dominantan završetak masiva na istočnoj strani. Prema zapadu spušta se strmo preko Konja i mnogo vrlo interesantnih pećina u klanac Bistrice. Prema sjeveru otvara se piramida u dva grebena, koja se spuštaju prema Prigorcu i zatvaraju t. zv. Temnidol, klanac, koji se diže do podnožja najvišeg vrha. Istočnim grebenom teče interesantna staza preko t. zv. Rogova, pećinska partija, koji dijele greben u četiri etaže. Tokom čitavoga puta, a napose s etaža divan je vidik na sjevernu

stranu. Zapadnim grebenom ide put preko Konja, koji od maloga Konja prelazi u serpentine i silazi u Prigorec. I sa ovog puta otvoren je i lijep vidik na sjever. Kao što su Belige najljepša točka južne Ivančice, tako je Legisičina najljepša točka sjeverne i ujedno najljepša točka čitave Ivančice. To je završna točka grebena, koji u istočnom smjeru teče vrhom masiva. Visina te točke bit će oko 820—850 m. Pećina je kojih 50 metara dugi i oko 15—20 m visoki završetak grebena. To je greben u potpunom smislu riječi — uzak i strm. Na sjevernom dijelu toliko je uzak, da se na njemu mora jašiti. Kosina je na sve strane strma, te je pogled sa vrha te pećine upravo alpinskog karaktera, pa obuhvaća tri četvrtine čitavog horizonta — jedino prema zapadu zatvoren je vrhom Ivančice.

Sa Legisičine vidi se Sava istočno od Medvednice i Drava od Ptuja do daleko na istok, Zagorje sa Medvednicom, beskrajni sjeverni horizont, a prema istoku duboko pod nama krasna partija Ivančice sa belskim dolom i Kalnikom kao koncem planinskog sklopa i još daleko nekamo preko Bjelovara prema Slavoniji. I greben Konja otvara se prema Bistrici u strme i do 30 metara visoke pećine iznad Mrzljaka, preko velikih pećina, pa pećina nad Žganim vinom, ali te partie zaostaju za upravo rijetkom strminom i veličanstvenošću Legisičine. Čovjek naučen na pitomu siluetu Ivančice mora se iznenaditi, kad stupa na strmi rub grebena ove pećine.

U centralnu Ivančicu moraju se smjestiti i vrhovi Obršja, koji sa zapada zatvaraju dolinu Bistricе, te se iznad Mrzljaka dižu do vrha od 935 m, najviše točke, koja sa zapada zaštićuje sedlo, kojim prolazi naš put na Ivančicu preko Mrzljaka, a sa kojega se sedla dijeli put na Oštrc i Lobor u Zagorju. Potez Lobor—Ivanec zatvara centralni masiv od zapada, kao što ga potez Zajezda—Prigorec ograničuje od istoka. Međutim taj zapadni dio masiva nije tako oštrosječen kao istočni i prelazi u šumovite valove vrhovā prema Lepoglavi i Golubovcu. Istočni i zapadni dio masiva sastaju se na platou od Ugljenara do Črnih Mlaka iznad Mrzljaka. Odavle se Ivančica raščlanjuje na sve strane. Pravi masiv vrha nije toliko prostran; to je gore opisana piramida sa grebenima Legisičine, Rogova i Konja i blagom kosinom prema tomu platou. Prava slika Ivančice može se dobiti tek sa jednog od njenih vrhova. Onda se vidi, koliko je rastrgana i kako je prostrana ta gora.

Za ovakovu informaciju služe najbolje: Jelenska pećina nad Mrzljakom, Konj, Legisičina.

Ivanec je polazna točka za uspone sa sjeverne strane i uopće središte za turizam u području Ivančice. Neposredna blizina same gore i sviju opisanih točaka — čak i južne Ivančice (Belec, Oštrc,

Belige), pa i to, što svi putovi, koji prelaze masiv, vode u Ivanec, čine ga mjestom, odakle se najlakše i najbolje dade obuhvatiti čitava Ivančica, pa se u posljednje doba sve više razvija u planinarskom smislu. Pa Ivanec i jest mjesto, iz kojega se upravo diže centralni masiv Ivančice. I kada stojimo na trgu pred crkvom za južnoga dana, kad je gora tamna i još bliža, prolazi nas osjećaj neposredne blizine i neposredne povezanosti sa gorom i čitavim kozmosom. Osjećamo onda vječni tok zbivanja, vječne beskonačnosti manifestacijā života. A gora i sve oko nas živi: sada je u magli, onda je kristalno zimski jasna, sada opet vjetar u njoj bruji, onda je opet jesenski crvena ili se tek rubom vrhova vuku tanke bijele magle poslije ljetne kiše.

U. GIROMETTA:

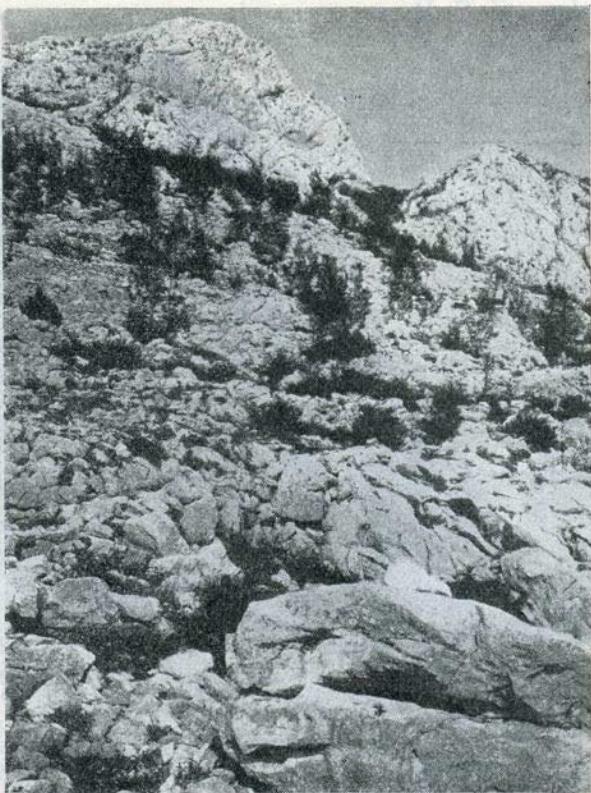
SPLIT.

H. P. D. „MOSOR“ NA BIOKOVO-PLANINI

(Svrhetak)

Nakon jednosatnog odmora udarismo ravno kroz sam krš do na vrh Vošca, koji se dostizava za dvadesetak minuta. (Sl. 2. i 3.) Baš kad smo na sam vrh stigli, digao se niski i prilično gusti oblak do visine od kakvih 1200 m tako, da je bilo osobito čuvstvovanje za mlade planinare ploviti tako reći nad oblakom a u raskošju divnoga premaljetnog sunca. Oblak bi se sad ovdje a sada opet ondje kidao, nastala bi mala čarobna plovna okna, sad šira sad opet uža, kroz koja bi se veličanstveno ukazivali detalji jedne od najdivnijih panorama. Eno, tamo duboko pred nama opružio se poput goleme morske nemani otok Brač. Izgleda ti sasma splošten, ni najviša mu njegova točka, lijepa Vidovica, ne odskače. Sad se opet razbio oblak prema jugu i istoku; pa ti vidik leti daleko preko Hvara, Zmijske gore, Korčule sve tamo do Lastova, a zapadno od njega Sušac, Vis, Sv. Andrija i Jabuka plove u raskošju mora, sunca, boja i refleksa. Dok jedna slika iščezava, dotle se druga još veličanstvenija javlja. Eno tamo prema zapadu iza strme omiške Dinare sav nas okićen u jutarnjem zlatu pozdravlja naš vjerni i omiljeni Mosor, a dalje preko njega lete nam pogledi do bila gordog Velebita. Kao zaključna nam se slika duboko pod nama velebno pojavljuje ubava Makarska; čitava je u opojnom sjaju i zlatu. Njene zelene bokove dražesno miluje more, koje od milinja bljeska i treperi kao da bi bilo raskošno prosuto mirijadama dragulja. Nakon jednosatnog jedinstvenog užitka na Vošcu povratismo se k stajama, gdje su se brižni lugari upravo znojili, da nam po planinsku okrenu par janjaca, koje velikim užitkom bez ikakvih specijalnih lijekova pretvorimo u krv.

Dok je veći dio društva ostao da počiva u sjeni bukovih šumica kod staja, dotle se nas nekolicina uputila po udobnom i stručnjački markiranom planinskom putu do lugarnice pod Štropcem u namjeri, da se odatle spustimo veličanstvenim »točilom« u Velo brdo, pa da prosljedimo za Makarsku. Vremensko udaljenje od staja pod Vošćem do lugarnice pod Štropcem iznosi 2 sata. Put je u prilično dobrom stanju, a tako je idealno trasiran, da najveće visinske razlike ne

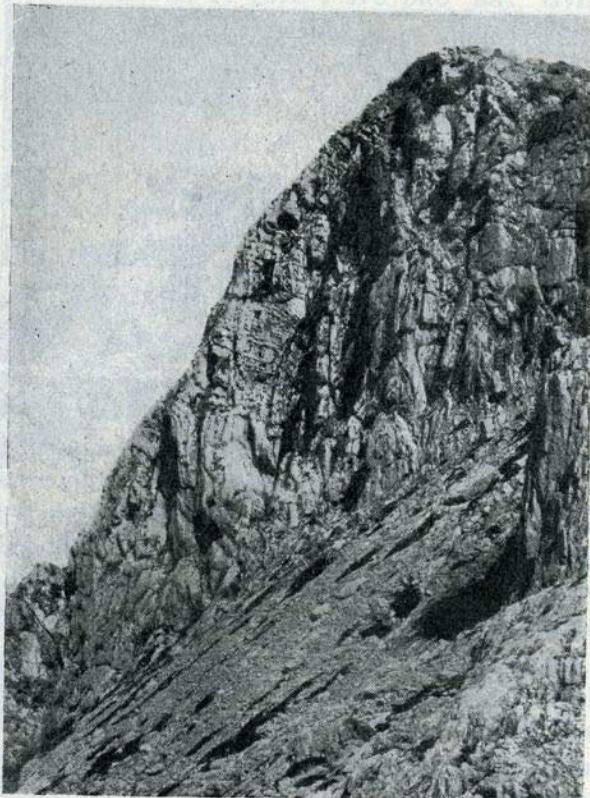

Sl. 2. MALI I VELIKI VOŠAC.

Foto: J. Monjac

nadilaze stotinjak metara. Samo je pak putovanje do lugarnice uvelike interesantno, jer ti omogućava, da se na lak i ugodan način upoznaš s oblicima biokovske površi. (Sl. 4.) Uzduž se puta redaju brojne vrtače najrazličitijih oblika i dimenzija. Dok je nekima podanak ispunjen bogatom crvenicom, dotle su druge prazne, kamenite. Imade ih inače i takvih, koje prelaze u duboke bezdane, vlažne snježnice i studene ledenice. Kršovite su im strane obično gustom bukovom šumom obrasle, koja vanredno dobro uspijeva zbog velike vlage, koja iz dubljih dijelova vrtača izbjija. Tijekom se putovanja

ovdje ondje ukazuju i biokovski pašnjaci; počeli se i oni, premda se na mjestima drži još uvijek debeli snijeg, da zelene pa i da se planinskim cvjećem kite: alpinski šafrani (*Crocus vernus*), kaćuni (*Orchys sambucina*), gorocvjeti (*Gymnadenia conopsea*), tulipani (*Tulipa silvestris*), s raskošjem ovčica (*Narcissus poeticus*) dovoljno govore, kako se božica Flora i njih sjetila te ih magičnom trubljom prenula iz dubokoga i dugog zimskog sna. Vidici, koji se uzduž ove

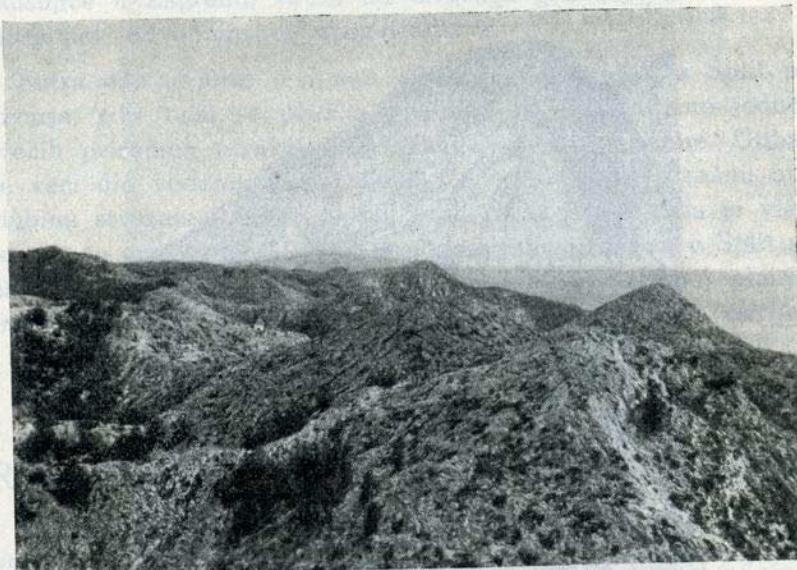
Sl. 3. STIJENA VELIKOG VOŠCA.

Foto: J. Monjac

planinske staze otvaraju, dosta su zanimljivi, ponajpače oni prema sjeveru i sjevero-zapadu. Sa sjeverne se strane dižu mrki i kršoviti Troglav (1659 m vis.) i Sv. Jure (1762 m vis.), najviši naime vrh Biokova planine. Južni su njihovi pristranci ljuto upravo kršoviti, što na prvi mah ne upada toliko u oči zbog alpske smreke (*Juniperus nana*), koja ih svojim zmijolikim granjem ljupko obavija i prikriva. Prema sjevero-zapadu ponosno se u vis dižu strmi pristranci Sv. Ilijе (1646 m vis.), okićeni planinskim borom (*Pinus leucodermis*). Pogled je napokon prema jugo-istoku zbog bezbroja vrtača upravo kaotičan;

teren ti ondje izgleda poput ljutog kakvog razbojišta, gdje je sve razrovano, raspucano i raskidano. U dalekoj pozadini te divlje površi kulminira Kimet (1536 m vis.), na zlu glasu zbog opasnih strmina i dubokih bezdana, koje ga ponajpače sa sjeverne strane okružuju.

Dodosmo do lugarnice, s koje se može doprijeti do Sv. Jure za 2 i po sata. Ona leži u prilično zaštićenom položaju, čvrsto je zidana, a unutrašnjost sastoji od dviju prostorija i malene nuzprostorije, nad kojima je prostrano potkrovле. Unutrašnjega namještaja nema, ali je više no sigurno, da će marom H. P. D. podružnice »Bio-

SL. 4. BIOKOVSKA POVRŠ IZMEĐU ŠTROPCA I VOŠCA (1300 m.).

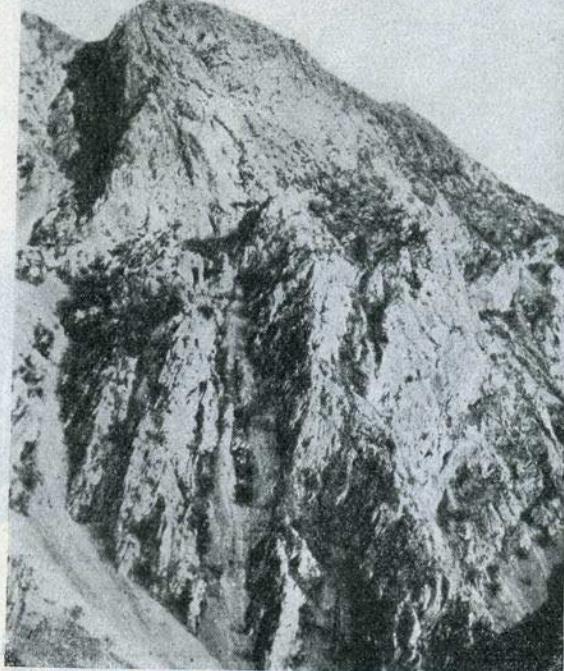
Foto: Girometta

kovo« biti ona doskoro potpuno uređena, pa da će služiti kao udobno zaklonište planinara.

S lugarnice se slijedeći markaciju uputismo prema točki pod Štropcem, s koje započinje vanredno zanimljivo silaženje niz točilo. Vremenska udaljenost od lugarnice do spomenute točke iznosi 1 sat.

Premda su nam srce i duh bili raskošno zadovoljni svim onim lijepim i poučnim izrazima planinske prirode, kojih se na ovoj turi već dotle nauživasmo, ostadosmo ipak na jezoviti ali majestetični pogled »točila« ne samo velebno iznenađeni već i ugodno zapanjeni. (Sl. 5.) Okupile se ondje, kao na kakvom sumnjivom sijelu, čudne glave surih i strmih planinskih hridi najbizarnijih oblika, boja i dimenzija, pune ljutih procjepa, dubokih raspuklina i tamnih potkapina. Avetne se te hridi, u kojima se orlovi i lješinari gnijezde, prema gore

amfiteatralno proširuju, a prema dolje se pak sužuju i okomito za više stotina metara strmoglavljuju u vrućoj želji rekao bih, da se što prije sljube s neprekidnim masama šljunka, koji se kroz duge vijke zvog njihova raspadanja ovdje nakupio i stvorio vijugastu i jako mobilnu kosinu, koja se poput pjenušaste rijeke razlila sve do prvih kuća Debelog brda. Dok smo se do šljunka strmim nogostupom priličnim oprezom spuštali, dotle je gibanje po njemu bilo

Sl. 5. VELIKO TOČILO POD ŠTROPCEM.

Foto: Girometta

ne samo živahno i veselo, već dapače i komično na veliku kušnju i zaprepaštenje jadnih crevlja i hlača. Sa najviše točke točila do Veloga brda stigosmo za sat i po vremena, a odatle pak do Makarske po lijepom i zašumljenom poljskom putu za daljnji sat tako, da se vremensko udaljenje Makarska—Makar—Vošac—lugarnica—Štropac—Velo brdo—Makarska može računati sa 9 do 10 sati.

U 8 sati na večer slijedila je u Makarskoj društvena večera, pri kojoj nas je svojim prisustvom počastio g. načelnik sa milovidnom svojom gospodom. Večera je protekla u najljepšem planinarskom

raspoloženju. Za večere se predsjednik H. P. D. podružnice »Mosor« toplo zahvalio g. načelniku i zamolio ga, da bude tumačem kod svojih općinara za susretljivost, koja je splitskim planinarima bila iskazana. Čestitao je nadalje H. P. D. podružnici »Biokovo« na njezinu dosadašnjem radu na polju planinarstva. Predsjednik se »Biokova« na tome toplo zahvalio i izjavio, da će u zajednici sa cijelokupnim članstvom razviti u buduće još jaču akciju, da biokovski dvori što prije i što bujnije ožive a na korist i ponos ne samo Makarske već čitave domovine. Svoj je govor završio čvrstom nadom, da će u tome naći jaka oslona i pomoći ne samo sa strane svoje Središnjice u Zagrebu, već i od čitavoga građanstva Makarske a napose pak od općinskog upraviteljstva.

Sutra dan u jutro u 7 sati slijedio je povratak u Split preko Zadvarja, gdje nam se pružila prigoda, da se nadivimo jednoj od najvećih prirodnih atrakcija Dalmacije, Velikoj naime Gubavici, gdje veći dio vodenih masa rijeke Cetine pada uz strašnu orljavu u dubinu stvarajući takvu jednu jedinstvenu sliku, koja je više vilinska nego prirodna. U 2 sata popodne povratismo se u Split sretni i zadovoljni, što nam je bilo omogućeno, da u divnoj planinskoj prirodi u pravom smislu riječi proživimo par dana i da okrijepimo ne samo tijelo već da i osyežimo pa i oplemenimo svoj duh.

PROSLAVA 40-GOD. SLJEMENSKE PIRAMIDE

U nedjelju 28. srpnja proslavilo je »Hrvatsko planinarsko društvo« na Sljemenu rijetku kulturnu spomen-slavu: 40-godišnjicu željezne piramide. Raspored te slave bio je udešen tako, da bude slika i prilika svečane posvete prije 40 godina (7. VII. 1889.). Tako je HPD i sada izdalo u oči proslave prigodni ilustrirani spomen-spis, koji se kao prilog dodaje ovomu broju »Hrv. Planinara«. Svečanost se na isti način počela velikim vatrometom, koji se u subotu na večer u oči proslave palio na vrhu piramide i pred Tomislavovim domom. Njegovi se čarobni blijesci sa piramide jasno vidjeli na daleko i široko s obje strane zagrebačke gore. Piramida je kao i tada okićena sa dvije velike trobojnice, a na ravnici pred piramidom podignute su dvije sjenice, jedna nad žrtvenikom, a druga za društvene svrhe. Proslavi je prisustvovalo na stotine gradskoga i seoskoga svijeta, a kako je toga dana bilo i proštenje kod Sv. Jakoba, Sljeme je prije podne usprkos lošoj vremenskoj prognozi, pružalo sliku mravinjaka. Prošireni Tomislavov dom bio je već u subotu na večer dupkom pun, pa zato oni, koji su stizali noću, nisu mogli dobiti ležišta. Njegove su prostorije očito premalene za takove svečane zgode. Već u rano jutro ljudstvo je vrvjelo po putovima prema vrhu, te se na prostoru oko piramide i na novo uređenoj terasi pred Tomislavovim domom skupio velik broj planinara i izletnika. Piramida je toga dana brojila na tisuće posjetnika, koji su uživali u prekrasnom vidiku s njezina vrha. Među njima bila je dobra polovica seljaka.

Svečanosti su prisustvovali predstavnici grada Zagreba: u ime gradskog zastupstva gg. gradski zastupnici Dr. Vladimir Prebeg i I. Milošević, a u ime gradskog poglavarstva gg. senator Mužević kao zastupnik g. gradonačelnika, tajnik dr. Matica i nadšumar A. Leuštek; nadalje predstavnici područne općine Gračani gg. opć. bilj. Slušić i blag. Pavičić; u ime »Braće Hrv. Zmaja« izaslanik g. Dekanić; bivši zasluzni tajnik i začasni član HPD-a g. Dr. Oton Kučera; sedam izaslanika podružnice »Slovenskoga planinskoga društva« iz Litije pod vodstvom svoga predsjednika g. Tomazina; izaslanici saveznog društva »Runolista« pod vodstvom potpredsjednika g. Šorša i HTK »Sljeme« pod vodstvom g. dra. Čupovića; nadalje izaslanici sisačke podružnice »Gvozd« i karlovačke podružnice »Martinšćak«, kao i brojni članovi susjednih podružnica iz Zagorja.

Pismene ili brzopisne pozdrave su poslali gg. dr. Milovan Zoričić, veliki župan zagrebačke oblasti i dr. Ć. Zižek, šef odsjeka za turizam u ministarstvu trgovine i industrije; nadalje pjevačka društva »Kolo« i »Sloga«, koja su sudjelovala kod posvete piramide prije 40 godina; zagrebački građanin g. Emil pl. Weiss, koji je član HPD-a od njegova osnutka, te je tom prigodom prisposao dar od D 100; bratsko »Slovensko planinsko društvo« u Ljubljani; podružnice HPD-a »Visočica« u Gospiću i »Velebit« na Sušaku i njihovi predsjednici gg. I. Gojtan i Dr. Dinko Vitezić.

U 11 sati u sjenici pred piramidom, služio je remetski župnik g. L. Rusan svečanu službu božju, koju je pratio domaći crkveni zbor pjevanjem narodnih nabožnih pjesama, a ministrali su predsjednik J. Pasarić i član g. Žmara. Pri tom je držao spomen-slovo, u kojem se sjetio pedesetgodišnjice nadbiskupa Dr. A. Bauera, a poslije mise obavio novu posvetu piramide.

Poslije posvete držao je predsjednik HPD-a Josip Pasarić sa drugog balkona piramide ovaj govor:

»Možda će se komu činiti čudnovato, što danas slavimo 40-godišnjicu ove željezne piramide. Obično se slave obljetnice zamašnih historijskih događaja, zasluznih narodnih velikana i znamenitih prosvjetnih ustanova; dok su spomen-slave gradevinu od mrtve tvari, kao što je ova piramida, rijetke pojave. Što je HPD i protiv toga običaja priredilo takovu proslavu, tomu ima više razloga. Ova piramida, iako je sazidana od krutoga željeza, vršila je kroz 40 godina svoga opstanka poput kakvoga živoga organizma snažan i djelotvoran utjecaj na razvoj HPD-a i po tom na napredak hrvatskoga planinarstva, ove važne grane hrvatske kulture. »Hrvatsko planinarsko društvo«, koje je nastalo prije 55 godina za historijskih dana otvorenja hrvatskoga sveučilišta u Zagrebu, stajalo je gotovo sve do pojave ove piramide tako reći tek u povojima. Ograničeno na uski krug inteligencije i neznatni broj zagrebačkih građana u prvim je godinama iza osnutka brojilo oko 150—200 članova, od kojih su se malone na prste mogli izbrojiti oni, koji su u ljetno doba posjećivali Sljeme i samoborske gore, pa su se takvi izleti spominjali u gradu kao rijetki događaji; dok su na ostale planine u Hrvatskoj uzlazili samo primrodoslovni stručnjaci, kao dr. Šloser Klekovski, dr. Pilar, Vukotinović, Torbar, Kišpatić i dr.

Tek od časa, kad je na ovom uzvišenom mjestu g. 1877. podignuta pristaša drvena piramida, a godinu dana iza toga gradska lugarska kuća sa skromnim planinarskim skloništem, ili bolje: tek od g. 1889., kada je »Hrv. planinarsko društvo« svojim čednim sredstvima i potporom općine grada Zagreba i tadašnje hrvatske zemaljske vlade sagradilo ovu čvrstu i solidnu željeznu piramidu, u gradu se Zagrebu stao buditi veći mar za planinarstvo,

a Sljeme sa svojom bujnom i zelenom šumom kao i sa sjajnim vidikom sa vrha piramide počelo je postepeno sve više privlačiti planinare i prijatelje prirode iz bliza i daleka.

Po tom je ova piramida prvo veće djelo HPD-a, koje je dalo jaku potku za dalji življii razvoj i snažniji razmah planinarstva, i to najprije u našem glavnem gradu, a po tom u ostalim planinskim krajevima Hrvatske. A taj se razmah danas, nakon 40 godina očituje u činjenici: HPD je okupilo oko maticice u Zagrebu, koja sama broji oko 4500 članova, još 43 podružnice diljem hrvatskih krajeva, a napose uz naš divni Jadran od Sušaka do Dubrovnika, a te podružnice imaju oko 3500 članova, dakle ukupno oko 8000.

HPD u to je vrijeme što sagradilo što nabavilo 21 planinarsku kuću i sklonište, i to 12 vlastitih i 9 u tudim zgradama, a sada sprema gradnju triju novih kuća: na Mosoru, Biokovu i Ravnoj Gori u Hrvatskom Zagorju. Od 12 vlastitih kuća dvije su ove godine otvorene: na Duhove u Gornjem Jelenju i na Petrovo na Visočici kraj Gospića, dok će se druge dvije zgrade, nova planinarska kuća sa željeznom piramidom na Ivančici i visinsko sklonište na Rožanskim Kukovima u Velebitu otvoriti još ovoga ljeta: dakle 4 nove kuće u jednoj godini. Obistinile su se proročke riječi zasluznoga predsjednika dr. I. Torbara, koji je otvarajući ovu piramidu pred 40 godina zaželio, da ona sotvori novu epohu u razvoju HPD-a, te da se probudi u svakoga Hrvata još veći smisao za ljepotu njegove domovine.

Ali ova vitka i elegantna piramida vršila je blagotvoran utjecaj i u drugom pravcu. Zasnovana i sagrađena po uzoru tada modernoga Eifelova tornja u Parizu ona je za naše čarobno Sljeme bila u malom ono, što je njezin čuveni uzor bio za Paris i njegovu svjetsku izložbu. Kao što su stotine tisuća putnika iz cijelog svijeta grnule u Paris na izložbu pogravitko od želje, da vide to osmo čudo moderne tehnike, tako su i građani iz Zagreba i okolice pohrili na posvetu i otvorenje piramide usprkos lošoj vremenskoj prognozi i lošim putovima u tolikom broju, da su to tadašnje domaće novine zabilježile kao izvanredan događaj. A poslije posvete broj je posjetnika piramide i Sljemenu postepeno rastao od stotina na više tisuća, dok u novije vrijeme godimice dosiže i desetke tisuća, pa se može bez pretjeravanja reći, da se je u ovih 40 godina na ovu piramidu uspelo preko milijun ljudi. I doista, ova piramida sa divnim vidikom zajedno s ovom zelenom i čarnom šumom ima neku tajanstvenu i čarobnu moć, koja ljupko mami i neodoljivim čarom privlači gradski i seoski svijet iz nizina, iz kojih, kako veli naš veliki pjesnik, vida nema, na ovu sjajnu visinu, da se naužiju svježeg gorskog zraka, okupaju u valovima čistih sunčanih zraka i nagledaju vidika, koji se ne može riječima opisati, nego samo dušom i srcem osjetiti. Taj vidik tako je zanio hladnoga prirodoslovca pok. dra. M. Kišpatića, da je u svom opisu »Zagrebačke gore« (»Spomenica HPD-a« od g. 1884.), tom prvom Sljemenskom vodiču, napisao ove značajne riječi: »Još nisam na piramidi sreو ni najsuhoparnijega čovjeka, koji ne bi najvećim ushitio hvalio vidik i zavjeravao se, da će se što prije gore uspeti. To nadilazi sve užitke, što ih čovjek u običnom životu ima«. A naše pjesnike planinare Silvija Strahimira Kranjčevića, Franju Markovića i Gjuru Arnolda napunio je taj divni vidik nadahnucem, da su na Sljemenu ispjevali zanosne himne ljepotama naše domovine. Tako je Kranjčević 24. V. 1885. u Spomen-knjigu HPD-a na Sljemenu upisao ove stihove:

U visini, na daljini
svjetske zlobe i taštine
slobodna se miso vije
širom moje domovine.

Tuj ne čutim lanca teška,
ne kvači me ropstvo kleto;
sve je mirno, sve je drugo,
u prirodi sve je sveto.

Rajski vide, — vele meni:
grob si puka umiruća;
al odovud nisi grobljem,
već kolijevkom uskrsnuća!

Silni ćemo opet biti,
znoj naroda puk će žeti;
pozdravljam te, vide mili,
kraju božji, kraju svetil

Kad slavimo 40-godišnjicu ove piramide, vrijedno je i dolično, da se sjetimo njezinih preteča na istome mjestu. Jer ova piramida nije prvi planinarski vidikovac na Sljemenu, nego treći po redu. Još g. 1870., dakle gotovo pred 60 godina, dva su zagrebačka gradanina, trgovci Meško i Vilim Lovernić, podigli skromnu drvenu piramidu prinosima sugrađana i vlastitim novcem; a kad je ova za nekoliko godina postala trošna, zamjenila ju je g. 1877. veća drvena piramida, koju je sagradilo HPD u trećoj godini svoga opstanka. Sa zahvalnošću treba priznati, da je općina grada Zagreba izdašno poduprla gradnju tih piramida time, što je u oba slučaja ustupila zemljište i potrebnu građu, dok je za podignuće ove željezne piramide g. 1889. dala i znatan novčani prinos. Uopće može se reći, da je HPD od svoga osnutka do danas kod uprave grada Zagreba i njegova zastupstva nailazilo na puno razumjevanje i prijateljsku susretljivost, kadgod se radilo o izvođenju potrebnih planinarskih uredba na Sljemenu. Tomu su osim ove piramide vidljivi dokazi gradnja i nadogradnja planinarske kuće, a u najnovije vrijeme uređenje terase pred Tomislavovim domom. Zahvalnost je lijepa vrlina, a tu vrlinu mogu planinari i prijatelji prirode najbolje pokazati time, ako na svojim izletima po ovom divnom prirodnom perivoju vazda pomno čuvaju ovu bujnu i zelenu šumu, to dragocjeno blago grada Zagreba i čitave okolice!«

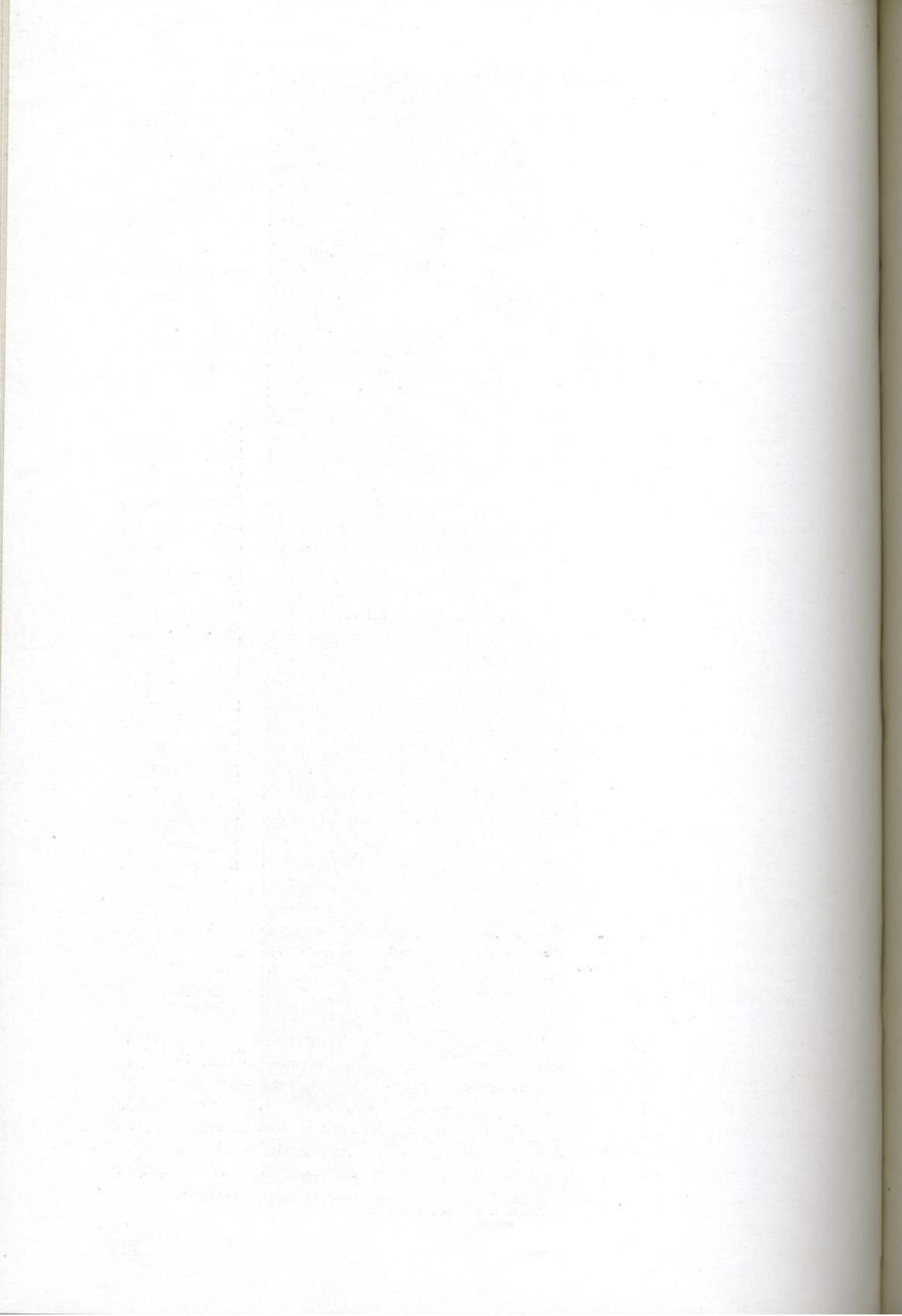
Predsjednik nato srdačno zahvaljuje svima na tako brojnom odzivu i pozdravlja predstavnike grada Zagreba i izaslanike kulturnih i planinarskih društava, pa napose toplim riječima ističe brojno sudjelovanje bratske slovenske podružnice iz Litije, u ime koje je uzvratio krasnim i dirljivim govorom njezin predsjednik g. Tomazin. — Poslije toga je društveni tajnik g. Josip Vučak istaknuo glavne momente iz povijesti piramide i završio s pozivom planinarama i izletnicima, da pomno čuvaju i paze ovaj divni prirodni perivoj na Sljemenu i željeznu piramidu na njegovu vrhu, kako bi taj kulturni spomenik dočekao čitav i neokrnjen novu 40-godišnjicu.

Poslije podne razvila se na novo uređenoj terasi pred Tomislavovim domom animirana planinarska zabava uz dobrovoljno sudjelovanje tamburaškog zbora »Ivančica« iz Zagreba, koji je pod vrsnim ravnanjem zborovode g. V. Mutaka skladno i neumorno svirao popularne skladbe i plesne komade. Poslije objeda omladina je prionula uz ples, u koji se brzo uplelo i mlado i staro, a pri tom ih nije nimalo smetala sitna kišica, koja je na mahove sipila s oblačnog neba. Zabava je protekla u veselom raspoloženju i posve u skladu s prijevom poznate pjesme: »Na planinci lušno jel!« Na večer su se razdragani izletnici vraćali svojim domovima, među njima više manjih skupina po planinarskom običaju uz svirku i pjesmu, a mnogi sa čeznućem: »Nazaj, nazaj u planinski raj!«

P.

POGLED NA IVANČICU SA SJEVERNE STRANE.

DRUŠTVENE VIJESTI

NOVA PLANINARSKA KUĆA I ŽELJEZNA PIRAMIDA NA IVANČICI.

»Hrvatsko planinarsko društvo« podiglo je g. 1893. na Ivančici drvenu piramidu sa skromnim skloništem. Sklonište je nakon par godina postalo tako trošno, da se moralo porušiti, dok je piramida trajala nešto dulje, jer ju je podružnica »Ivančica« u Ivancu g. 1900. dala popraviti. Ali zub vremena i zloba ljudska učiniše, da je i njoj skoro kucnuo čas rasula. Nato je g. 1906. HPD snovalo na Ivančici podići željeznu piramidu sa skloništem, i obratilo se za potporu na općinu u Ivancu, koja je u tu svrhu obećala prinos od 2000 kruna. No ta osnova nije se s poznatih razloga ostvarila sve do ove godine. Na inicijativu podružnice »Ivančice« u Ivancu i uz suradnju susjedne podružnice »Oštcr« u Zlataru, nedavno je sagrađena nova planinarska kuća na vrhu Ivančice, a sada se kraj nje gradi željezna piramida, koja će po svoj prilici biti gotova do početka rujna ove godine. Posveta i otvorenje ovih novih građevina obavit će se svečanim načinom u mjesecu rujnu.

IZLOŽBA PLANINARSKIH FOTOGRAFIJA NA SUŠAKU. Agilna podružnica HPD-a »Velebit« na Sušaku priredila je pod kraj prošloga mjeseca planinarsku foto-izložbu, kojoj je glavna svrha, da s pomoću uspjelih snimaka prirodnih ljepota u Gorskom Kotaru i Hrvatskom Primorju širi smisao i zanimanje za planinarstvo među širokim slojevima pučanstva i da naročito strance, koji za vrijeme ljetne sezone najviše prolaze kroz Sušak, upozori na te prirodne ljepote. Izložba je otvorena od 28. VII.—11. VIII. te je vanredno dobro uspjela. Na njoj je izloženo 278 snimaka, među kojima se odlično ističu divni motivi iz Gorskog Kotara i Hrvatskoga Primorja u krasnim fotografijama gg. Đure Ružića, T. Mateljana i Č. Kuševića. To su prave umjetničke fotografije, koje tako vjerno i živo prikazuju vanredne čare naših planina i modroga Jadrana, da napunjavaju udivljenjem gledaoce, napose mnoge strance, koji rado posjećuju ovu u svakom pogledu vrlo uspјelu izložbu. Ta je izložba novi uspjeh podružnice »Velebit«, koja je dosad podignućem planinarskog doma na Obruču, predavanjima, izložbama, izletima i drugim planinarskim priredbama učinila vrlo mnogo za propagandu planinarstva u Hrvatskom Primorju, te svojim pozitivnim i produktivnim radom svijetli kao uzoran primjer u redovima hrvatskoga planinarstva.

PLANINARSKA KOLIBA NA ROŽANSKIM KUKOVIMA. U tom najljepšem dijelu Sjevernoga Velebita počelo je HPD, središnjica u Zagrebu, prošle jeseni graditi jednostavnu visinsku kolibu, koja ima služiti planinarima kao odmaralište i sklonište od nevremena. Gradnju je povjerilo Marku Vukeliću iz Volarice, koji je sagradio Krajačevu kuću na Zavižanu, a sada dovršio gradnju kuće na Ivančici. Poradi rane zime gradnja se kolibe morala prekinuti, a ovih je dana dovršena, te će se zgrada preuzeti još ovoga mjeseca. Kad se još izvedu glavne markacije na Sjevernom Velebitu, a lokalne na Rožanskim Kukovima, obavit će se budućega mjeseca svečano otvorenje kolibe.

NOVA PODRUŽNICA »UČKA« U KASTVU. Nedavno je u Kastvu osnovana nova podružnica HPD-a, koja je uzela ime čuvene primorske gore, pa se već u početku istakla pozitivnim i konstruktivnim radom. Ona je što s pripomoći prijatelja planinarstva što svojim skromnim sredstvima podigla prelazni most kod izvora Rječine, koji će dobro služiti i planinarima i pučanstvu ovoga kraja. Dosada se naime od sela Kukuljani pa do izvora oko 3 km daleko nije moglo prelaziti s jedne obale na drugu, ako je voda bila jaka. Svečano otvorenje mosta slavilo se 11. VIII. uz sudjelovanje kastavskog So-

kolskog društva i prosvjetnog društva »Sloga« iz Zameta, a u ime središnjice HPD-a prisustvovao je kao izaslanik odbornik profesor g. V. Stahuljak.

PIRAMIDA I PAVILJON NA VIKTOROVCU KRAJ SISKA. Iz Siska nam dolazi radosna vijest, da tamošnja radina podružnica HPD-a »Gvozd« pod vodstvom zaslужnoga predsjednika g. V. Borovečkoga, našega začasnoga člana, gradi na Viktorovcu kraj Siska piramidu i planinarski paviljon, koji će biti nova atrakcija za grad Sisak. Gosp. Borovečki je za tu gradnju predobio gradsko poglavarstvo i sisačke industrijalce, koji su na njegovu molbu dali besplatno zemljište i sav građevni materijal. Čim se to postiglo, pristupilo se gradnji, koja će se ovih dana dovršiti, te će se svečano otvorene obaviti još u ovoj sezoni. Taj brzi i lijepi uspjeh svake je hvale vrijedan!

OBNOVLJENA MARKACIJA OD OLTARA NA ZAVIŽAN. HPD podružnica »Zavižan« u Sv. Jurju kod Senja, nanovo je nedavno označila put od Oltara do Krajačeve kuće na Zavižanu. Put od Sv. Jurja na Zavižan ide glavnom općinskom cestom do Oltara. Od Oltara po prilici 200—300 m dalje istom cestom, gdje skreće na desno jedan šumski kolni put, nalazi se tabla s natpisom: »Put Krajačevoj kući na Zavižanu: Oltari, Ugljevarice, Biace, Razboj, Plan, Siča, Blatna dolina, Greban, Došenovac, Mala kosa, Zavižan (1650 m), duljina puta oko 3 sata«. Od Oltara pa sve do same Krajačeve kuće, put je vrlo dobro označen propisnom bijelo-crvenom okruglom markacijom. Od gore spomenute table rečenim šumskim putem nastavlja se sve do vrha brežuljka Biace, koji je obrastao jelovom i bukovom šumom. Kod ove točke skreće na lijevo nogostupni put, koji vodi do Razboja, gdje se mora prijeći preko malog zida i livade na drugu stranu prema markaciji, koja je tamо mnogo vidljivija. Dalje slijedi obični nogostup kroz šumu preko Skorupova dolca (gdje imade nekoliko kuća) do Siče, gdje se na vrhu nalazi kolni šumski put, kojim se ide na lijevo i dolazi do jednog stabla, na kojem je tabla sa natpisom »Plesna poljana«. Odavle treba oko 150 m do Blatne doline, gdje je po prilici polovina puta od Oltara na Zavižan. Od Blatne doline skreće na desno dobro vidljiv nogostup, sa kojega je nemoguće zabasati, jer ne postoji nijedan drugi do Zavižana. Markacija vrlo je dobro vidljiva kroz šumu na stablima, kroz livade na kamenju. — Markacija od Sv. Jurja do Oltara nije potrebna, jer vodi široka cesta, kojom prolaze kola i automobili.

SADRŽAJ: Josip Poljak: Nove pećine u području Velike Paklenice (Svрšetak, sa 3 slike; str. 197.). — Dr. A. Špiler: Ivančica (s 1 slikom) (str. 204.). — U. Girometta: HPD »Mosor« na Biokovo-planini (sa 4 slike) (str. 208.). — P.: Proslava 40-eg o. d. Sljemenske piramide (str. 213.). — Društvene vijesti: Nova planinarska kuća i željezna piramida na Ivančici (str. 217.). — Izložba planinarskih fotografija na Sušaku (str. 217.). — Planinarska koliba na Rožanskim Kukovima (str. 217.). — Nova podružnica »Učka« u Kastvu (str. 218.). — Piramida i paviljon na Viktorovcu kraj Siska (str. 218.). — Obnovljena markacija od Oltara na Zavižan (str. 118.).

»Hrvatski Planinar« izlazi 10 puta na godinu: pretplata stoji godišnje D 50 (za đake i naučnike D 40; za inozemstvo D 70. — Preplatu, reklamacije, rukopise i fotografije prima HPD središnjica u Zagrebu, Dolac broj 1. Odgovorni urednik: prof. Josip Pasarić, Ulica kraljice Marije 20. — Izdavač »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d. Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Zagreb, Selska c. 39.

PLANINSKI IZLETI

Kod planinskih izleta mnogo nam brige zadaje opskrba zgodnom hranom. Takva hrana mora se brzo i lako prirediti, zapremati mali prostor, imati ugodan okus i veliku hranivu vrijednost, a kod toga biti lako probavljiva. Time što hrana ne unosi u tijelo nepotrebne sastojine, biti će rad probavnih organa olakšan, pa će tijelu ostati na raspoloženje više energije za vanjsku djelatnost.

OVOMALTINE, koja odgovara svima ovim zahtjevima je zato najpodesnija hrana, pa je stoga osobito omiljena medju planinarima.

OVOMALTINE

je najbolji izvor snage

Dobiva se svagdje uz cijenu od Din. **18.50** po kutiji

Tražite besplatni uzorak, pozivajući se na taj list od

Dr. A. WANDER D. D., ZAGREB

PREGLEDNIK SVRATIŠTA I GOSTIONA

CELJE

Hotel »Union« (Celjski dom) vis-
a-vis kolodvora, 25 soba sa 36
postelja.

DUBROVNIK II. (GRUŽ)

Grand Hotel »Petka«. Uz prista-
nište brzih parobroda; 5 minuta
hoda. Planinari uz predočenje is-
kaznice sa plaćenom članarinom
za tekuću godinu 10% popusta.

GRAČAC

Svratište »Belobrk« (vlas. Jure
Belobrk) kbr. 31., od kolodvora
udaljeno 2 km. Planinari 10% po-
pusta prigodom noćenja, na jelu
i pilu.

GUŠTANJ-KOTLJE

Ljetovalište »Rimski vrelec« (Ana
Nešić). Od kolodvora udaljeno 3
km. Planinari 10% popusta.

JEZERSKO

Svratište »Kazino« (Marija Off-
ner). Od želj. postaje Kranj 29
km. Auto-veza. 21 soba.

KORČULA

Hotel »de la Ville« (Mina Odak).
Na obali uz pristanište parobroda.
Planinari 15% popusta na cijeni
sobe i hrani (od 1. XI. do 31. III.)

KRANJSKA GORA

Hotel »Slavec« (vlast. L. M. Zore)
kbr. 22. Od kolodvora 1 minuta.
20 soba sa 38 postelja.

KRAPINA

Hotel »Central« (Draga ud. Gre-
gurović). Restauracija i kavana.
Od kolodvora 10 minuta. 15 soba
sa 22 postelje. Planinari 10% po-
pusta prigodom noćenja.

KRK (na otoku Krku)

Hotel »Jugoslavija« (M. Festini).
Na obali kbr. 388. Parobrodarsko
pristanište. 25 soba sa 60 poste-
lja. Planinari 10% popusta pri-
godom noćenja.

RAB

Pension Batistić (M. Kastelić), na
obali. Parobrod pristaje pred kućom.
Za planinare snižena pensija na 55 Din.

SAMOBOR

Hotel i restauracija »Lavica«, Li-
vadićeva ulica 5, kraj Glavnog trga.

SPLIT

Hotel »Slavija«. Planinari na so-
bama 10%, kod jela 15% popusta.
U turističkoj sobi 6 postelja; za-
jedno sa obskrbom 75 D po osobi.
Za uporabu te sobe potrebna pri-
java 8 dana unaprijed.

Na Novoj Obali. Kavana i restau-
racija (Ivo Pejković). Na prista-
ništu svih parobroda. Vlastita garde-
roba. — Planinari 10% popusta na
hrani. U grupama preko 15 lica, 20%
popusta.

„Hotel Salona“. Planinarski ležaji
za članove HPD Din 15—.

STARIGRAD (kod Senja)

Gostiona Vinko Babić kbr. 78.
Od parobrodarske stanice 20 ko-
račaja. Planinari na svemu popust.

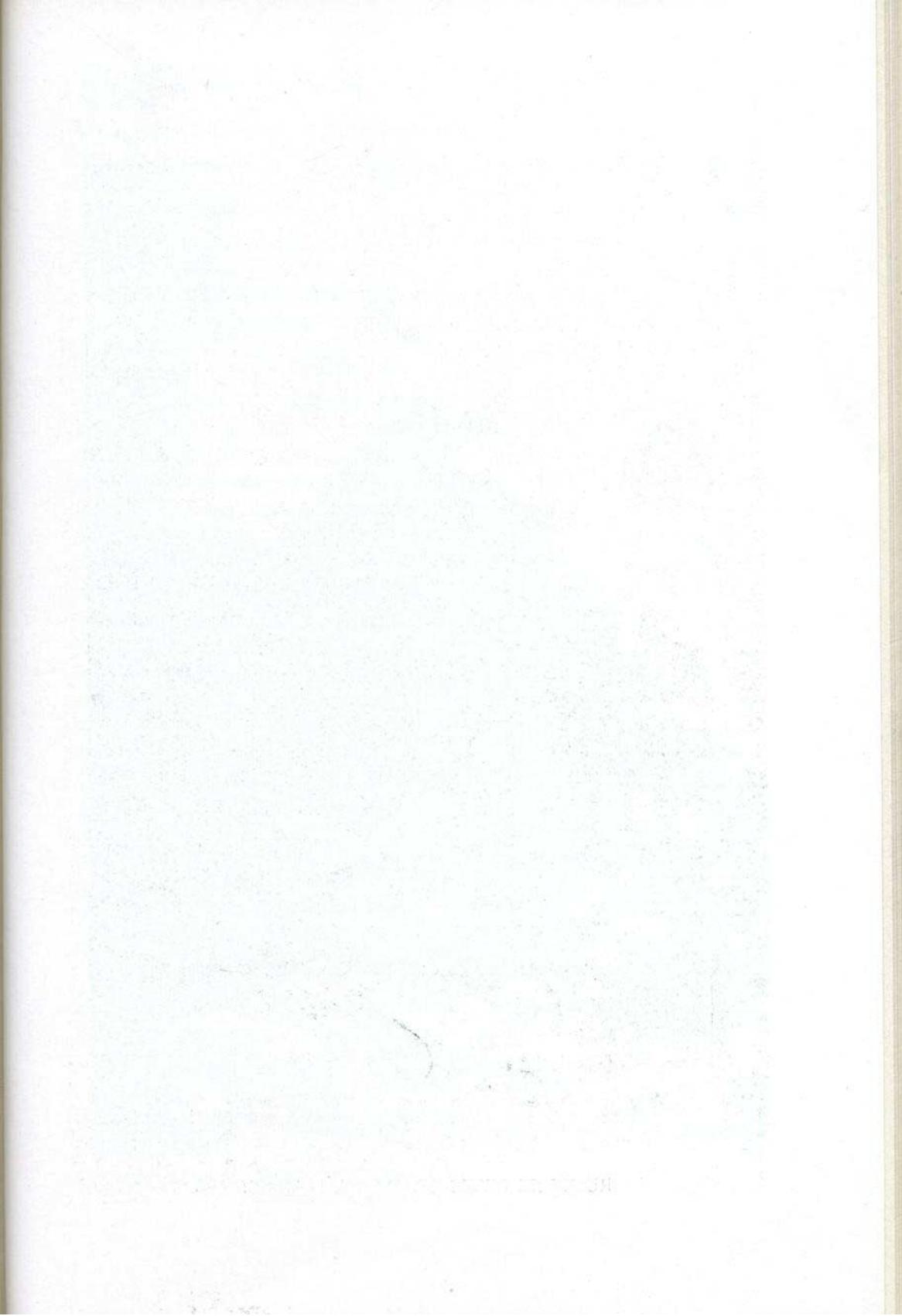
SUŠAK

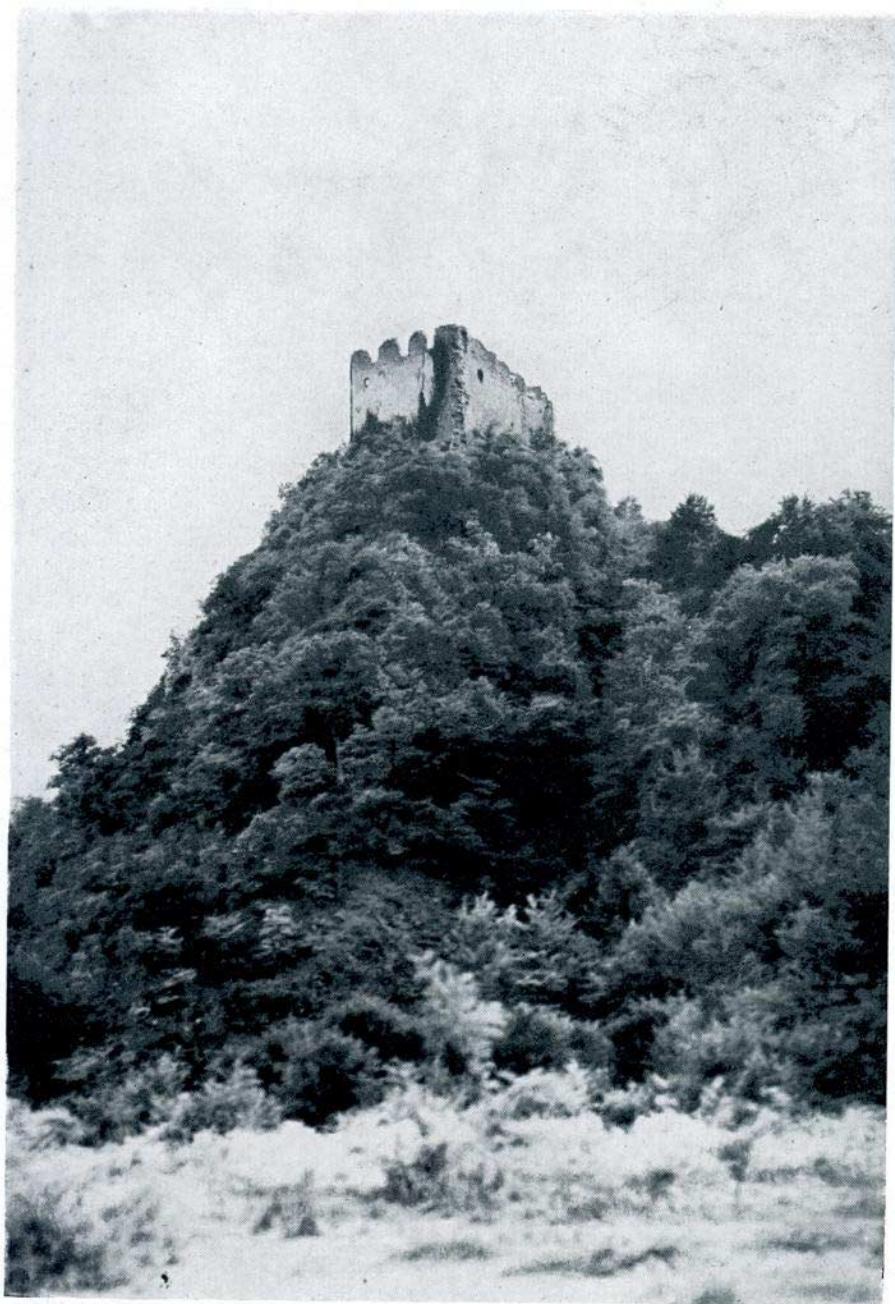
Park Hotel Pećine, tik uz more.
Od kolodvora 10 minuta. Planinari
10% popusta kod noćenja,
na jelu i pilu.

ZAGREB

Svratište „Imperial“ Kaufman) Fran-
kopanska ulica 8. Za članove našeg
društva 10% popusta.

Naznačeni popusti samo uz predočenje društvene iskaznice!

RUŠEVINE BELEC-GRADA NA IVANCICI

Foto : Ritzoffy